

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

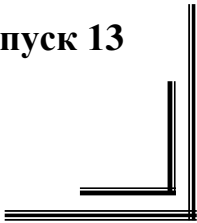

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Маслоу А. Мотивация и личность (3-е изд.) / А. Маслоу. – СПб. : Питер, 2003. – 352 с.
2. Врум В. Труд и мотивация / В. Врум. – М., 1964. – 331 с.
3. Потреби і мотиви як основа спрямованості особистості
<https://works.doklad.ru/view/E6FhTeIjx3M/all.html>
4. Проблема професійного самовизначення молоді
<http://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30006/>
5. Мотивація і мотив
https://stud.com.ua/58033/sotsiologiya/motivatsiya_motiv

УДК 371.132

**РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ****Зайченко Іван, здобувач вищої освіти, РДГУ***Керівник: Кулаков Р.С., кандидат психологічних наук, доцент*

Аналіз уявлень про природу особистості вимагає актуалізації основних механізмів і рушійних сил об'єктивного зв'язку, що діє між людьми. Передусім, такий взаємозв'язок акумулюється у спілкуванні та взаємодії, і через них здійснюється, відтворюючи реалії соціального буття. Ідеться, таким чином, про соціально-психологічну природу особистості, її комунікативний потенціал, про осмислення людської комунікації (під комунікацією в даному разі розуміється спілкування в широкому тлумаченні цієї дефініції: це весь спектр зв'язків і взаємодій, що передбачають безпосередні чи опосередковані контакти, реалізацію соціальних відносин, регуляцію соціального процесу, ціннісне ставлення до нього, обмін інформацією, співпереживання, взаємне розуміння, сприймання, відтворення, вплив однієї людини на іншу). Отже, в загальній психологічній структурі особистості соціально-психологічні складові віддзеркалюють власне її комунікативну природу і є системоутворювальними компонентами [1].

Теоретичні й експериментальні дослідження останнього часу підтверджують саме таке припущення (С.Д. Максименко, Г. Міллер, Р.С. Немов). Їх узагальнення показують, що в цілісній системі якостей особистості комунікативні властивості й уміння спілкуватися є найбільш значущими, адже саме особисте життя та особистісний розвиток людини уявляються і подаються як всеосяжна комунікація (у всіх її проявах). Така комунікація має внутрішнє джерело саморозвитку – транскомунікативний

чинник. Не помічати цього – означає заперечувати особистісний розвиток людини, що, зрештою, може призвести до виникнення синдрому набутого особистісного дефіциту.

Міра участі кожної конкретної особистості в комунікативному процесі може зумовлюватися стилями спілкування. Наприклад, авторитарний стиль спілкування передбачає «поглинання» спільної діяльності дією одного з учасників комунікативного процесу, ліберальний стиль характеризується різними проявами послабленої участі у спілкуванні (недостатньою участю або браком її), демократичний – має на меті діалогічні, рівноправні форми взаємодії. Загалом вивчення мотивів і потреб особистості розширює поняття «комунікативний потенціал особистості», з одного боку, як вираження потреби в контактах з іншими людьми, а з іншого – як вибіркоче ставлення до людей і вибіркоче використання форм спілкування у взаємодії з різними людьми [2].

Проблема участі людини у взаємодії і спілкуванні вивчається також через прояв її комунікативних здібностей. Традиційно в загальній і диференціальній психології переважна увага приділяється предметно-пізнавальному характерові здібностей (здібності до різних видів діяльності). Проте здібності комунікативного характеру мають не менше значення для психологічного розвитку індивіда, його соціалізації, набуття ним необхідних форм суспільної поведінки. Аналізуючи здібності до спілкування, варто звернути увагу на те, що без уміння адаптуватися до контактів міжособистісного характеру й до людей, які беруть у них участь, правильно сприймати й оцінювати їх самих та їхні вчинки, взаємодіяти з ними й налагоджувати приязні стосунки в різних соціальних ситуаціях, нормальне життя і психічний розвиток особистості були б просто неможливі [1].

Серед комунікативних здібностей виокремлюють дві основні групи: перша з них пов'язана з умінням використовувати особистісні комунікативні властивості людини у спілкуванні, а друга – з володінням технікою спілкування й контакту. Ці дві групи здібностей об'єднують цілий комплекс якостей особистості (її своєрідних вмінь), що забезпечують успішний комунікативний процес. Наприклад, здібності керувати своєю поведінкою у спілкуванні, комплекс перцептивних здібностей, пов'язаних з розумінням, з урахуванням у спілкуванні особливостей іншої людини, з уміннями моделювати особистість іншого; здібності встановлювати, підтримувати контакт, змінюючи його глибину, входити і виходити з нього, передавати й перехоплювати ініціативу у спілкуванні; здібності оптимально будувати свою мову у психологічному відношенні. Особлива увага при цьому акцентується на групі здібностей, які характеризують «технологічну» підготовленість людини до спілкування: психологічно правильно вступати у

процес взаємодії; підтримувати спілкування, постійно стимулювати як власну активність, так і активність співрозмовника; прогнозувати можливі шляхи розвитку ситуації, в рамках якої розгортається комунікація; уміння долати психологічні бар'єри; адекватно ситуації обирати жести, міміку, манеру поведінки тощо [3, с. 202].

Отже, комунікативний потенціал особистості можна розглядати як систему її комунікативних здібностей, вивчення яких здійснюється в наш час у досить широкому діапазоні.

Список використаних джерел

1. Волошина Н.В. К вопросу о социально-коммуникативной активности личности старшеклассника. / Н.В. Волошина // Журнал практикующего психолога. – К., 2000. – № 6. – С. 148-154.
2. Волошина Н.В. Формування комунікативної компетентності старшокласників. / Н.В. Волошина // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України. – К., 2002. – Т. IV. – Ч. 4. – С. 73-76.
3. Корніяка О.М. Психологія комунікативної культури школяра / О. М. Корніяка. – Київ : Міленіум, 2006. – 336 с.

УДК 316.6:[364 – 787.522 : 355 – 051]

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ЇХ СІМЕЙ

Зелена Ілона, здобувач ОС «бакалавр», РДГУ

Керівник: Джеджер О. В., викладач

Участь у бойових діях безумовно впливає на свідомість людини, піддаючи її серйозним якісним змінам. У ряді наслідків бойових дій таких, як економічні, політичні, соціальні існують не менш важливі психологічні наслідки. Перебування в екстремальних умовах характеризується впливом на психіку людини стресфакторів підвищеної інтенсивності. Тривалість їх впливу, а також психотравмуючий характер можуть сприяти виникненню змін у психічній діяльності, що знижує ефективність життєдіяльності в мирних умовах. Результати досліджень показують, що соціальний стан військовослужбовців котрі брали участь бойових діях і в даний час демобілізованих, характеризується кризою ідентичності. Це проявляється в порушенні їх здатності оптимально проявляти себе в складних соціальних взаємодіях, в яких відбувається самореалізація людської особистості, зниженні активності при вирішенні власних життєво важливих проблем,

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошковська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету